

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 163
אדר תשע"ה

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

בעמוד שבגובה 5 מטר 20 ס"מ, והחוט שבראש העמוד יוצא מחוץ ללחי שעומד למטה. דבר זה קשה לבדוק במראה העין, וצריך להיעזר במכשיר המדידה [הבקבוק והשרשרת]. באחד המקומות האחראי הוסיף לחי רחב שלוש ס"מ, אבל ע"י המדידה התברר שראש העמוד נוטה עוד יותר ממנו, והיה צריך להוסיף על הלחי עוד כעשרים ס"מ. הבודק לימד את האחראי למדוד במכשיר הנ"ל, והאחראי שמח מאוד ומיד החל להשתמש בו.

במקרים אחרים יש אחראים שקשה להם לקלוט את צורת ההשתמשות במכשיר, והבודק מלמד אותם את החובה לבדוק עם אנך, או בצורות שונות ואכמ"ל.

לחי גבוה מהקרקע ג' טפחים, והנחת אבנים מתחתיו

באחד הלחיים הוא גילה בעיה אחרת, העמוד היה ישר, והלחי שלפניו היה נראה מכוון הישב, אבל הוא היה גבוה מהקרקע יותר מג' טפחים. במקומות כאלו, שטחים פתוחים שאינם מרוצפים, זה דבר שמישתנה מתקופה לתקופה, ומסתמא כשעשו את הלחי הוא לא היה גבוה מהקרקע, אלא במשך הזמן נסחף החול, וזו האבנים, ונוצר חלל מתחת הלחי יותר מג' טפחים.

דין זה מבואר בשו"ע (סי שס"ג ס"ו) לגבי לחי של מבוי, שאם הגביה מן הארץ שלשה פסול. ובאר המשנ"ב (ס"ק ל"ה) דהיינו אפילו אם יש בלחי י טפחים פסול, כמו מחיצה שתלויה ג' טפחים מעל הארץ, דכיון שהגדיים בוקעין תחתיה לא שמה מחיצה. ודין זה

הנחת אבנים מתחת הלחי על שטח ד"ט

מבואר גם לגבי לחי של צורת הפתח, בדברי הרמ"א (שם סעיף ז) שאם עושים לחי מטיח מחוי כותל, צריך להיזהר שלא ירד מהטיח יותר מג' טפחים הסמוכים לארץ. ובמושג"ב שם (ס"ק כ"ח) כתב שהכוונה אפילו שלשה טפחים בצמצום, ג"כ בטל ממנו שם לחי. לפ"ז באופן שנוצר מתחת הלחי חלל ג' טפחים, הלחי נפסל.

התיקון הוא למלאות מתחתיו אבנים ועפר ולבטל אותם לקרקע, באופן שהקרקע תחזור ותהיה גבוהה יותר. וכמוכין יש להקפיד למלאות יותר מכפי השיעור המצומצם, כדי שלא יחזור הדבר לקלקולו. אבל יש להוסיף, שלא מספיק להניח אבן מתחת הלחי, אלא צריך ליצור קרקע ברוחב שיעור מקום ד' על ד' טפחים, מתחת הלחי ולפני הלחי [לכיון שטח העירוב], כדי שיחשב שהוא בתוך ג' טפחים לקרקע. וכך עשו הבודק עם האחראי לתקן את הלחי הנ"ל (כמופיע בתמונה). אבל אם מניחים אבן רק מתחתיו, א"כ אין לזה שם מקום בפני"ע, וגובה הלחי ביהם למקום שעומד בו נשאר יותר מג' טפחים, ואינו כשר ודין זה נלמד מהדין הבא.

עמוד העירוב שעומד על קיר נמוך

בישוב אחר בדרום הארץ, הגיע הבודק ועבר יחד עם האחראי. באותו ישוב האחראי היה מסור והתמודד עם כל מיני תושבים שהרחיבו את השטח שלהם, ופגעו בכשרות העירוב. באחד המקומות הוא פנה לבעל המשק שעשה גדר חזקה וטובה מסביב לשטח שלו, ואמר לו שכיון שהוא קילקל את העירוב, הוא צריך לתקן עמוד חדש, ולכן שיעשה באחד מעמודי הגדר עמוד גבוה וחזק, כדי שישמש עמוד לעירוב. והתושב הסכים וכך עשה.

עמוד על גבי קיר גבוהה ה טפחים

אבל היתה בזה בעיה שהגדר הזו היתה מורכבת מקיר בטון בגובה כחצי מטר, ועליה עמוד עמודי גדר עם פח איסקוריט לבן. וא"כ העמוד של העירוב מתחיל רק מעל הקיר, שהוא יותר מג' טפחים מעל הקרקע.

דין זה נלמד מדברי החו"א (סי ע' ס"ק י"ח) שדיבר בציור דומה מאוד, [שיש עמוד על הקרקע לפני הקיר, ולפניו בתוך ג' ט"י יש עוד קיר נמוך בגובה ה' טפחים, והרווח שבין הקיר הנמוך לקיר הגבוה נידון כסתום מדין לבד, ויוצא שנחשב שהעמוד מתחיל רק מעל הקיר הנמוך, שהוא מעל ג' טפחים מהקרקע]. וכתב החו"א שהעמוד הזה נחשב מחיצה תלויה מעל ג', [אפילו שאין מתחתיו חלל שאפשר לעבור דרכו, מ"מ יש דין שהעמוד צריך להתחיל בתוך ג"ט לקרקע, ואכמ"ל]. והקיר עצמו אינו נחשב לקרקע, כיון שאינו רחב ד' טפחים. והחו"א שם דן שטא נאמר שהקיר יחשב כתחילת העמוד וא"כ העמוד מתחיל מהקרקע. ובענין זה נוקטים להלכה שאי אפשר להחשיב את הקיר להמשך העמוד, מפני שהוא

סיור העירובים המבוקש יוצא לדרך

בס"ד בשבוע זה אנו שמחים להגיש לציבור פרויקט חדש במסגרת הפעילות של "מוקד העירוב", לאחר שרבים ביקשו להצטרף אל בודקי העירובים לראות מקרוב במציאות מוחשית, כיצד עושים היום את העירובים, מהו הלחי, ומה הן הלכותיו, מהי גדר ומהו עומד מרובה. למרות המאמץ הגדול המושקע בגלילות אלו, לקרב את ההלכות והפרקטיקה אל כל אדם ואדם, בשפה קלה וברורה, בכל זאת אינה דומה שמיצה לראיה, ותשוקתם גדולה לצאת אל השטח המעשי, לראות וללמוד איך בודקים, איך מודדים, במה מתדיינים, וכיצד מהדרים. היכן מוצאים בעיות, ומה פוסל לכל הדעות.

אבל בדרך כלל לא היה בידינו למלא את מבוקשם של הפונים, כי הסיוורים הנעשים כיום הם בישובים מרוחקים מהצפון ועד הדרום, לפי הביקוש והצורך באותו זמן, והוצאות הנסיעה גדולות, וזמן הנסיעה והבדיקה ארוך, ורוב האברכים אינם מסוגלים לכך. ובפרט שבבדיקת ישוב אחד לא מניעים לפגוש מגוון רחב של הלכות, כי לכל ישוב יש סגנון מסוים של עירוב, שיש מספר הלכות הנוגעות אליו, ועדיין הרבה דברים לא באים לידי ביטוי בסיוור ביישוב אחד או שניים.

לחי רחוק מהעמוד וחיבור מנוע למחיצות

לעומת זאת "מוקד העירוב" הבין את תשוקת האברכים שעוסקים כבר שנה או כמה חודשים בלימוד מסכת עירובין, ואין להם דרך לגשת אל המעשה, מעבר לכתב בגלילות, והנלמד במסגרת השיעורים החדשה. ולכן בתקופה זו של סוף הזמן נישגנו אל המלאכה, לייצר סיוור מתוכנן שיפיק את מירב התועלת לאברכים, בלי שיעטרכו לנסוע רחוק. לצורך כך נבחר קטע מסוים מהעירובים השכונתיים בבני ברק, מקום שבו יוכלו לראות כ-40 נושאים שונים בדין צורות הפתח, גדרות, לחיים, בקיעת רבים, פי תקרה, עומד מרובה, ועוד. ובהמשך הסיוור נגיע בעז"ה גם לקטע מעירוב עירוני שכשרותו ברמה אחרת, שבו נכלל לראות עוד הלכות שונות, שבהם נכנסים למחלוקות בפוסקים, דברים שאינם נמצאים בעירובים השכונתיים, ובהם להשלים את הידיעות שנרכשו בלימוד המסכת במהלך הזמן.

הסיוור מותאם גם למי שלא למד מסכת עירובין, או הלכות עירובין, וגם לבהורים ולילדי כיתות ז' ח'. הדברים יבוארו בעל פה בהסבר ברור, מיסודות הדינים ועד לנידונים המורכבים, כנהוג בגלילות "תקוני עירובין". וכן יחולק למשתתפים, דף המסכם את הנושאים שיבוארו בסיוור.

ההשתתפות לנרשמים מראש, כדי שנוכל לחלק לקבוצות מסודרות.

ההרשמה לסיוור בטל' 055-678-33-23

דמי השתתפות 10 ש"ח

הסיוור יערך בעז"ה בשבוע פרישת ויקרא

בשעות בין הסדרים, במשך כשעה וחצי 2:15 - 3:45 בצהריים.

ובשבוע שלאחריו בימי בין הזמנים בשעות הבוקר 10:00 - 11:30

הציבור מוזמן לנצל עכשיו את ההזדמנות הנדירה של סיוור ברמה גבוהה.

(בתמונה המוצגת - קטע מהסיוור עבור מה משמשים כל הקרשים והברזלים.

1. מדוע הלחי רחוק מעמוד הבנין כ"כ הרבה. 2. מדוע יש עוד קרשים בינו לעמוד. 3. מה מומשך מהעמוד עד הקיר. 4. מדוע יש שני לחיים זה על גבי זה).

לימוד מורחב לקוראים ממוגוין המקרים שנמצאו

במסגרת בדיקת העירובים הישובים, היה לאחרונה דבר שחזר על עצמו בכמה אופנים שונים, אחד בישוב בדרום, ואחד בישוב במרכז, ויסוד הדין הוא אחד, רק הדוגמאות שונות. בגלילות אלו אנו מקבצים את המקרים השונים יחד, כדי שהקוראים יפגשו בקלות ובפעם אחת, מה שהבודקים פגשו במקומות רחוקים, ועי"ז ילמדו את הנושא ההלכתי ע"י כמה דוגמאות שונות, בתוספת מקרה מחדש שיש לדון ולהסתפק בו.

באחד הישובים באזור מודיעין הגיע הבודק יחד עם האחראי המקומי, ועברו לאורך קו העירוב. בחלק מהעמודים של העירוב, היו לחיים מברזל כנהוג במקומות המהודרים, והבודק התבונן לראות אם הם עומדים כדיו, משום שמצוי מאוד בעמודים של ישוב שהם מתעקמים מעט, ובאופן שהעמוד נוטה אפילו מעט, החוט שנמצא בגובה אינו מכוון מעל הלחי, כי כל נטיה קטנה (כגון 4 ס"מ למטר) מצטברת

אותו לעמוד שמשמש את העירוב. האחראים על העירוב ראו את הדבר שנעשה ללא רשותם, והסתפקו האם עליהם להסיר את השלט, מפני שהוא עומד על הלחיים בדיוק במקום שהחוט עובר מעליהם, וא"כ השלט מפסיק בין הלחי לחוט.

בדיון זה כתב המש"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שאם יש גג המפסיק בין הלחי לחוט, הוא פוסל את צורת הפתח. מפני שיסוד ההיתר של הלחי משום שע"י גוד אסקי רואים כאילו הוא עולה עד החוט, אבל כשיש דבר המפסיק מעליו, הרי הוא אינו עולה עד החוט, ואין כאן צורת הפתח שלימה. אלא שנחלקו פוסקי זמנינו מהו השיעור המינימלי שנחשב גג המפסיק. דעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שאפילו משהו דק יכול להיות מפסיק, אם הוא בדיוק בין הלחי לחוט, אבל דעת מרן הגר"נ קרליץ שיבדלח"ט שרק גג טפח מפסיק, שזהו האהל הכי קטן שמצוי, אהל לשבת טפח ואהל לטומאה טפח. לכן במקרה זה שהעובי של המסגרת של השלט היא כחמש ס"מ, שזה פחות מטפח, הדין שני במחלוקת הפוסקים.

ולמעשה המשיב במקרה הורה להם שיכולים להשאיר את השלט, כיון שהוא עומד שם רק באופן זמני לשבועיים בלבד, ולאחר ימי הפורים יורידו אותו, וקי"ל שדבר זמני אינו יוצר הפסק, בפרט שהוא לא גג ממש אלא חפץ גדול, יש להקל שגם לדעת מרן הגר"ש"א אינו חשוב להיות הפסק, והלחי כשר. [ובמאמר המוסגר יש לציין שאף אדם לא יחליט מעצמו במה מותר לו להשתמש בחפצי העירוב, בין לשלטים ובין למודעות ובין לקשירת אהלים וכדומה. אלא כל דבר ניתן לעשות רק בהסכמת האחראי, שיאשר שאין בזה חשש כלשהו לכשרות, או ליציבות העמודים והלחיים, במקרה זה שמדובר בענין של צדקה, לכן השאירו את הנעשה בדיעבד. בתקווה שלא ימשיך כן להבא].

עשיית צורת הפתח על דפנות האמבטיה

שאלה נוספת הקשורה לענין הנ"ל, שהגיעה בחודש האחרון למוקד העירוב משני מקומות שונים, מאברכים שרצו לעשות צורת הפתח באמבטיה כדי להפריד בין האמבטיה והשירותים לכיור, שיהיה מותר ליטול שם ידיים, ולא יחשב כמו שהיו שוב באמבטיה ובשירותים. אחד האברכים שאל אם יכול לעשות עמוד אחד על האמבטיה ועמוד שני ממולו על הקרקע. בענין זה התבאר לעיל שאי אפשר להעמיד את העמוד באופן שהוא גבוה מהקרקע ג' טפחים, אפילו אם יש מתחתיו קיר.

האברך השני היה באמצע שיפוץ של האמבטיה, והזמין את הבודק של המוקד, שיבוא לבחון את האפשרויות להעמיד צורת הפתח בנויה בקירות, בלי להוסיף עמודים. בצד אחד אמר הבודק שיבליטו את הקרמיקות במילימטר או שניים, כדי שישמשו ללחי. האברך הציע שישתמשו בסזימת שמצמידים בפינה, אלא שגם אותה צריך להבליט מעט. אח"כ דנו על הצד השני, האברך רצה להשתמש במבדלת שאמורה להיות מעל האמבטיה, שהיא תשמש כעמוד. אלא שכאן זה שונה מהציור הקודם, כי במקרה זה הוא רצה לעשות צורת הפתח ששני העמודים הם על קיר האמבטיה, במצב כזה הרי זה יוצר כעין חלון, והנידון הוא האם לחלון יש דין צורת הפתח. בנידון זה יש אריכות ודעות שונות בהבנת דברי החזו"א ועוד פוסקים, וכאן באנו רק ללמוד את החילוק ההלכתי, אבל התכרעה אינה ברורה ואכמ"ל.

מגבית דחופה – כל איש אשר נדבה רוחו

עזרו לנו בהוראת קבע בסך 5 או 10 ש"ח לחודש בלבד
ניתן לתרום במכשירים של "קהילות" או "נדרים פלוס"
בחיפוש "מוקד העירוב", או בטלפון 073-2757-008

חברות האברכים ומסגרת השיעורים ללימוד עירובין מומיחה ומתרחבת
בבני ברק, ירושלים ובית שמש עדיין ניתן להצטרף בטל' 05276-76-605

חדש! משחק עירוביה!

משחק מרתק ומאתגר, להכרת הלכות עירוב

לקראת ימי הפסח יוצא לאור משחק חדש. מבית "מוקד העירוב", המשלב בתוכו לימוד הלכות הקשורות לעשיית העירוב. משחק חינוכי, מאתגר, חווייתי. מפתח זיכרון וחשיבה מיועד לשני משתתפים. מחולק ל-3 רמות מתאים לכל הגילאים

מחיר מוזל לרגל ההשקה 35 ש"ח בלבד

מוקדי מכירות - כל משפחה יכולה לשמש מוקד מכירה למכרים ולשכנים שלה. משפחה שתמכור 10 משחקים תקבל משחק נוסף במתנה!
לרכישה והרשמה: 054-8483320

בשבוע הקרוב

ארוך ומומשיך הרבה לפני העמוד. [י"א שהטעם הוא לפי מש"כ החזו"א בהערה שם שדבר ארוך אפשר דהוי פתחי שימאין]. וכיון שהקיר אינו נחשב לעמוד, יוצא שהעמוד מתחיל בגובה של יותר מג' טפחים מהקרקע, ואינו כשר. כדי לתקן את העירוב צריך להעמיד עמוד אחר שיתחיל מהקרקע. או להעמיד לפני העמוד לחי, שיעמוד על הקרקע ויהיה מכון מתחת החוט, ואז הלחי הוא העמוד האמיתי.

עמוד תאורה על קובית בטון גבוהה ג' טפחים

מקרה נוסף קצת שונה, שהיה במקום אחר באותו ישוב, שהיתה בעיה עם תושב אחר שלא הסכים שהוט העירוב יעבור דרך ביתו, ולכן האחראי רצה לקשור את החוט לעמודי התאורה העומדים שעוברים לפני ביתו. והנה בעמודי התאורה הירוקים החדשים, עומדים, שזה חלק התחתון שרחב יותר משאר העמוד, יכול להחשב ללחי, כלומר שגם אם יקשור את החוט מסביב לעמוד [מפני שקשה להתקין עליו וזים מעל ראש העמוד], והרי חוט מן הצד פסול, בכל זאת זה יהיה כשר מחמת שהוא מעל גביו של החלק התחתון, שגבוה י' טפחים, והוא כעין חבית רחבה שמקיפה את העמוד, והדופן יכולה לשמש כמו לחי שהוא כעמוד בפני עצמו. [אמנם צריך להשיג מאוד שהעמוד יהיה ישר, כדי שהחוט יהיה מכון באמת מעל גבי החלק התחתון].

אלא שכאן התעוררה שאלה דומה לשאלה הנ"ל, משום שבעמוד הזה הבטון שמוחק את העמוד בלט מעל הקרקע ג' טפחים, וא"כ העמוד מתחיל בגובה של יותר מג' טפחים מעל הקרקע, ואינו כשר כמבואר לעיל לגבי עמוד שעומד על הקיר. אלא שכאן יש לשאול שנחשב את הבטון כחלק מהעמוד והלחי, וא"כ העמוד מתחיל מהקרקע. אבל מכיון שיוצא לפ"ז שהלחי מורכב מחלקים שאינם שווים, כלומר החלק התחתון של הלחי שהוא הבטון, בולט הרבה יותר מהחלק העליון של הלחי, שהוא העמוד [בחלקו התחתון הרחב], יש בזה ענין של פתחי שימאין. ואין לדמות את הבליטה הזו לבליטות שיש בעמוד התאורה עצמו, כעין חישובים סביב לחלק המתרחב, ולא חוששים להם לדין פתחי שימאין. משום שהבליטות שבעמוד נעשו לנו, וכדרך דבר מתוקן. משא"כ בליטת הבטון אינה לנו, ואינה דבר תקין, אלא היא בסיס שאמור להיות בתוך האדמה, ואינו כדרך דבר מתוקן, ולכן יש בזה ענין של פתחי שימאין, ואין להשתמש לעירוב בעמוד כזה. [ויש לדון מדברי החזו"א הנ"ל, והרבנים השיבו ע"ז ואכמ"ל].

עמוד העירוב שהיבר מעל חבית

מקרה נוסף ומחודש שגילה הבודק במהלך בדיקת הישובים, והסתפק בכשרותו. מדובר בישוב שעושים את העמודים בתוך חביות כפי שהיה נהוג בעבר, אלא שמשקעים את חלק מגובה החביות באדמה, כדי שיהיה להם יציבות טובה. והנה יש מקומות שהחבית עצמה גבוהה י' טפחים, ודופן החבית יכול לשמש ללחי. אלא שאם העמוד יהיה עקום מעט, הרי ראש העמוד יהיה נוסה לצד ויעבור את רחוב החבית, שהיא כסה"כ 15 ס"מ [לכל צד ממהעמוד עד קצה החבית]. במצב כזה החבית אינה יכולה לשמש ללחי, כי היא לא מתחת החוט, וצריך להסתמך על העמוד עצמו [ולסבור שעמוד עקום אינו נפסל]. וכאן יש לדון שיתכן שהחבית יוצרת נק, כלומר, כיון שהיא לא משמשת לעירוב, א"כ היא בליטה בעמודו שמשנה את צורתו, ובשלמה אם החבית היתה לחי, א"כ היא בפני עצמה נחשבת כעמוד, משא"כ ככה"ג שהעמוד עקום, שצריך את העמוד עצמו, הרי זה שינוי בצורת העמוד. ורבני העירובים הורו שיש בזה חסרון.

במקרה המדובר נוסף ע"ז נידון אחר, שהאחראי ראה עמוד שהתעקם, ורצה ליישר אותו, והוא בחר באפשרות לחתוך אותו, ולחבר אותו מחדש מעל החבית. הוא הלחים את העמודו לפלטה של ברזל, וחיבר את הפלטה על הבטון שבחבית. במצב כזה יש לדון שכביכול העמוד מתחיל רק מעל החבית, והוא גבוה מהקרקע יותר מג' טפחים, ואילו החבית היתה גבוהה י' טפחים והעמוד היה ישר, אפשר לומר שדופן החבית נחשב ללחי, אבל במצב הזה חצי מהחבית טמונה באדמה ואין לה גובה י'. וגם העמוד אינו ישר לגמרי. וא"כ חייבים לסמוך על כשרות העמוד ללא לחי, והעמוד עצמו אינו כשר, כי הוא מתחיל בגובה יותר מג'ט מהקרקע.

ועדת הצדקה שהעמידה שלט על הלחיים

שאלה מענינת שהגיעה מאחד העירובים השכונתיים בבית שמש, בשבוע שלפני פורים הציפו את השכונה במודעות ושלטים ענקיים של מגבית פורים למען קופת הצדקה של הקהילה, באחד מהשלטים הגדולים הם מצאו מקום בולט ונוח, והוא עמוד העירוב שנמצא בצומת הרחובות. לפני העמוד הזה היו שני לחיים של העירוב, ונוח להעמיד עליהם את השלט הכבד עם מסגרת העץ, ולקשור

מוקד העירוב השכונתי
קו מידע הלכתי מידע אקסואלי על גבולות העירובים השכונתיים